

תוצאות הבחירות בגרמניה חורגות מגבולותיה

ד"ר רועי קיבריק*

המאמר [פורסם ב-NRG](#) ב-26 בספטמבר 2017

עיני העולם נישאו לבחירות האחרונות בגרמניה, ולא לחינם. הבחירות ותוצאותיהן אינן עניין פנימי בלבד, יש להן משמעות והשלכות החורגות מגבולותיה של גרמניה, והן עשויות להשפיע בסופו של דבר גם על מה שקורה אצלנו.

אנגלה מרקל זכתה בכהונה רביעית, ולכאורה, עולם כמנהגו נוהג, ומה שהיה הוא שיהיה. אולם התחזקותו של הימין הקיצוני, והשינויים הצפויים בהרכב הקואליציה השלטת בגרמניה, מבטאים מגמות שינוי רחבות בזירות הפוליטיות ברחבי העולם, ומצביעים על הפוטנציאל לשינוי בפעולתה של גרמניה בהובלת האיחוד האירופי וביחסי החוץ שלה.

התחזקותו של הימין הקיצוני – קולות מן העבר?

מפלגת "אלטרנטיבה לגרמניה" זכתה ב-12.6 אחוזים מהקולות, והפכה להיות המפלגה השלישית בגודלה. דעות קיצוניות קיבלו בעבר ביטוי במסגרתן של המפלגות האחרות בעבר, ומפלגות ימין קיצוניות וגזעניות המבוססות על שנאת זרים כבר הצליחו להיכנס לפרלמנטים המקומיים בגרמניה, אבל בכל זאת יש כאן שינוי: לראשונה, מאז מלחמת העולם השנייה, הצליחה מפלגת ימין קיצוני להיכנס בצורה מאורגנת לבונדסטג. מאורע זה מבטא את הלגיטימציה ההולכת וגוברת לעמדות, לאנשים ולמפלגות ימין קיצוניות פופוליסטיות המבטאים רעיונות גזעניים בכל רחבי העולם.

אמנם, את מערכות הבחירות האחרונות באירופה ניצחו המפלגות הלגיטימיות, הדמוקרטיות, התומכות בעולם הערכים הליברלי – כך היה בהולנד, כך היה בצרפת, וכך גם קרה גם הפעם בגרמניה. אבל אם פעם לא ניתן היה לחלום על כך שבאירופה הגזענות תשוב להרים את הראש, היום הגזענות הזו הפכה לסיוט ממשי עמו יש להתמודד.

היחס הסלחני והתמיכה הציבורית לעמדות גזעניות ופשיסטיות ולשנאת זרים באים לידי ביטוי בין היתר בניצחונם ובתמיכה לה זוכה נשיא ארה"ב דונלד טראמפ, בבחירה של הבריטים לעזוב את האיחוד האירופי ביוני 2016, בהישג של המפלגה הפופוליסטית במשאל העם באיטליה בדצמבר 2016, בבחירות האחרונות בהולנד במרץ 2017 בה הפכה מפלגת הימין הקיצוני של חירט וילדרס למפלגה השנייה בגודלה, במערכת הבחירות האחרונה בצרפת באפריל-מאי 2017 בה עלתה מרין לה-פן לסיבוב השני, וכעת גם בהתחזקות המפלגה הימנית-קיצונית בגרמניה.

התמונה שמתקבלת הינה תמונה בה, הממסד הפוליטי הלגיטימי, מפלגות הימין והשמאל הליברליות, עדיין זוכות להרכיב את הממשלות, אך כוחן נשחק בעוד מפלגות וארגונים של ימין קיצוני מתחזקים ומקבלים לגיטימציה. מאבק על דמותן של המדינות, דמותה של אירופה, ובמידה רבה גם דמותה של הפוליטיקה העולמית מתחולל בימים אלו. הפרק הקרוב במאבק יתחולל בעוד פחות מחודש, ב-15 לאוקטובר, עת המצביעים באוסטריה ילכו לקלפיות, ו"מפלגת החירות האוסטרית" הימנית-קיצונית בראשות האנס-כריסטיאן שטראכה, תנסה לזכות בתמיכה רחבה אף יותר מאשר 21 האחוזים אותה קיבלה בבחירות האחרונות.

* ד"ר רועי קיבריק הוא מנהל המחקרים במכון מיתוים ומלמד בחוג ליחסים בינלאומיים באוניברסיטה העברית.

הקואליציה הצפויה של מרקל ועתיד האיחוד האירופי

ניצחונה של מרקל מחזק את ליבת האיחוד האירופי. למעט מפלגת "אלטרנטיבה לגרמניה" המתנגדת לאיחוד האירופי, ותישאר באופוזיציה, שאר המפלגות בגרמניה תומכות באיחוד ומעוניינות לחזק אותו. כך גם מפלגת הירוקים והמפלגה הליברלית, אשר לפי ההערכות תהפוכנה להיות השותפות הקואליציוניות של מרקל ומפלגתה (האפשרות שהמפלגה הסוציאל דמוקרטית בכל זאת תחבור לקואליציה לא ירד לחלוטין מהפרק, אך נדמה שהסיכויים לכך קטנים יותר).

עם תום הרכבת הקואליציה, תפנה מרקל לקדם את המשא ומתן עם נשיא צרפת, עמנואל מקרון, כאשר על הפרק חיזוקו של האיחוד האירופי, והחייאת הרעיון האירופי. קושי פוליטי מסוים צפוי למרקל סביב נושא הרפורמה בשוק המוניטרי, כאשר מפלגת הירוקים תומכת בהרחבת האינטגרציה המוניטרית, ואילו המפלגה הליברלית מתנגדת לכך. אולם, בכל הקשור לחיזוק האיחוד האירופי בהיבטים של מדיניות חוץ וביטחון, החזית הגרמנית היא אחידה, וכך גם הנטייה הצרפתית. השותפות הקואליציוניות הצפויות של אנגלה מרקל מסכימות שיש לחזק את השותפות האירופית בתחום החוץ והביטחון, הן מסכימות כי על גרמניה והאיחוד, לגלות מחויבות ומעורבות גדולה יותר לקידום השלום בעולם, והן מסכימות (בייחוד לנוכח תפקודו של הנשיא האמריקאי) כי עליהן להוביל את המאבק העולמי על קידום הערכים הדמוקרטיים והליברליים (על אף השאיפה הגרמנית להתרחק מהתפקיד של מנהיגה עולמית – בכל זאת יש ליומרה זו היסטוריה לא טובה). הקואליציה של מרקל תפגוש בנשיא צרפתי, המעוניין לשתף עמה פעולה בתחומים אלו. כך שעם תום מערכות הבחירות בליבת האיחוד האירופי, ועם יציאת בריטניה המסויגת מהמשחק, תשומת הלב של המנהיגים תופנה כעת לביסוסו של איחוד אירופי חזק יותר.

ומה המשמעות לישראל?

בכל הקשור להתחזקותו של הימין הקיצוני באירופה, מחובתה של ישראל לעמוד לצד הכוחות הדמוקרטיים-ליברלים בעולם. זוהי חובה מוסרית, לצד תבונה פוליטית. על ישראל ונציגיה להקפיד להימנע מהענקת לגיטימציה לגופים, מפלגות ואנשים המבטאים את אותן דעות גזעניות, פופוליסטיות ואף פשיסטיות. אותן מפלגות מנסות פעמים רבות "להכשיר" עצמן ולזכות בלגיטימציה דרך ביסוס קשרים עם גורמים ישראלים, וזכייה בהכרה מצד ישראל – אסור לישראל לתרום לכך.

ישראל תפגוש ממשלה חדשה בגרמניה, אשר כמו הקודמת, תפעל תמיד להבטיח את קיומה של מדינת ישראל. אולם הממשלה החדשה תשים דגש רב על המחויבות לערכים הדמוקרטיים-ליברלים, בייחוד בהקשר של התחזקות הימין הקיצוני והלגיטימציה לה הוא זוכה – ולכן הביקורת הגרמנית על החקיקה האנטי-דמוקרטית בישראל (ראה ערך חוק ההסדרה), ועל פעילות ממשלת ישראל כנגד ארגוני החברה האזרחית (ראה ערך שוברים שתיקה) רק תלך ותגבר. המפלגות שתרכבנה את הממשלה החדשה תומכות בפתרון שתי המדינות לסכסוך, וקוראות למעורבות גרמנית גדולה יותר בקידום השלום. בהחלט ייתכן שנפגוש בהמשך הדרך גרמניה אקטיבית יותר בנושא זה, מגובה באיחוד אירופי חזק יותר.